

In totaal biedt Delcredere aldus een uiterst ruime waaier van verzekeringsmogelijkheden, zowel aan de Belgische exporteurs als aan importeurs en bankiers, zowel aan KMO's voor de courante handel als aan contractors of sponsors voor grote projecten, zowel voor contante betaling als voor kort-, middellang- of langlopend krediet, zowel in BEF als in deviezen, zowel voor klassieke goederenexport als voor investeringen en projectfinancieringen, B.O.T., leasing en prefinancieringen. Daarom werden in 1991 de statuten van de Delcredere verruimd van exportverzekeringsorganisme tot een verzekeringsbedrijf dat zich tot doel stelt "de internationale economische betrekkingen te bevorderen door o.m. export, import of investeringen".

Gezien de groeiende internationale concurrentie en rekening houdend met de relatief beperkte dimensie van Delcredere, wordt samenwerking met publieke en privé-kredietverzekeraars (herverzekeraars), zowel nationale als internationale, een noodzaak. De thans lopende harmonisatiebesprekingen in het kader van de EU en de OESO zullen deze samenwerking ongetwijfeld bevorderen.

Abstract
Credit Insurance for Political Risk

Businessmen are naturally concerned about the payment capacity of their customers, certainly in external trade. A paramount tool for them is credit insurance, like that provided by the National Delcredere Office. It seems, however, that the Office is usually associated with political risks like war and revolutions. But the concept of political risk is much wider and covers nearly all kinds of foreign force majeure. This article describes the major categories of force majeure and briefly applies them to a number of cases: current export business and accessories thereof, and less current business such as project financing, leasing and import transactions (pre-financing). Foreign investments are mentioned briefly, as well as the cooperation between public and private institutions, national and international. Exchange risks are not discussed.

Martine Van Wouwe *

Exportkredietverzekering: problematiek van de premieberekening

Trefwoorden: politiek risico; commercieel risico; premieberekenningsprincipe

In dit artikel wordt aangetoond waarom de exportkredietverzekering een aparte plaats inneemt in het verzekeringsgebied. Twee soorten risico's, politieke en commerciële, moeten in rekening worden gebracht via indicatoren waarvoor meestal alleen een subjectieve beoordeling kan worden gegeven. Het artikel wijst op de verschillen en gelijkenissen tussen politiek en commercieel risico om het verschil in premieberekening te kunnen verklaren. Voor beide soorten risico's is er een sterk toenemende concurrentie en blijft de uiteindelijke premie het resultaat van onderhandelingen.

Inleiding

In het geheel van de schadeverzekeringen neemt de exportkredietverzekering een heel aparte plaats in. In dit artikel tonen we aan dat de premieberekening in de exportkredietverzekering, zowel bij privé-exportverzekeraars als bij Delcredere, op een bijzondere wijze totstandkomt. We geven tevens de oorzaken van die afwijkende premieberekening, in vergelijking met andere schadeverzekeringen, aan. Ook de onderlinge verschillen en gelijkenissen tussen de privé-exportverzekeraar en Delcredere komen aan bod.

* UFSIA (Universiteit Antwerpen)

1. Betekenis van de exportkredietverzekering in het economisch gebeuren

Door de steeds toenemende mondialisering van de handel wordt de component export een van de voornaamste pijlers van het economisch gebeuren. Er zijn trouwens landen waar de export reeds vele jaren een belangrijke rol vervult. België behoort tot deze groep van landen, waar de export wellicht de voornaamste drijfveer van een groeiende economie was en zal blijven.

De internationalisering van de handel heeft een steeds groeiende concurrentie tussen de landen tot gevolg. Voor de landen die sterk van export afhankelijk zijn, is het dan ook noodzakelijk dat ze hun export stimuleren of althans die middelen ontwikkelen waardoor de ondernemingen bereid zijn de internationale uitdaging aan te gaan en het bijbehorende risico te trotseren (Shapiro, 1994, blz. 490). Dit brengt ons bij het begrip *exportkredietverzekering*, dat in zijn meest algemene vorm (privé en overheid) een zeer adequaat instrument is om de export te bevorderen. Exportkredietverzekering wordt in vele landen door twee soorten verzekeraars aangeboden.

Voor België zijn dat enerzijds een parastatale instelling met staatswaarborg, de Nationale Delcredere dienst (NDD), en anderzijds de privé-verzekeraars. In de volgende paragrafen gaan we nader in op de werking en vooral op de premieberekeningsprincipes bij deze twee pijlers van de exportkredietverzekering. De eventuele gelijkenissen en verschillen komen daarbij duidelijk naar voren.

2. Aanbieders van exportkredietverzekering in België

In deze paragraaf geven we aan welke risico's verzekerd worden door de Nationale Delcredere dienst en de privé-verzekeraars.

A. De Nationale Delcredere dienst

De Nationale Delcredere dienst is een openbare instelling, die in 1939 werd opgericht. De Dienst heeft als doel de Belgische buitenlandse handel en investeringen te promoten door de financiële risico's die aan deze

transacties verbonden zijn, te verzekeren. Het begrip *risico* moet, zoals bij elke andere vorm van verzekering, duidelijk omschreven worden (NDD, *Jaarverslag 1995*).

Een eerste onderscheid in de risico's betreft de periode: er zijn risico's die gebonden zijn aan de periode vóór de levering van de goederen, en risico's die kunnen optreden nadat de goederen geleverd zijn. Een tweede onderscheid in risico's kan in alle stadia van een dergelijk verzekeringscontract voorkomen. Het gaat om politieke en commerciële risico's.

Een goede omschrijving van politiek risico is opgenomen in de algemene verzekeringsvoorwaarden van de NDD:

"Onder politieke risico's worden verstaan alle zich in het buitenland voordoende gebeurtenissen (behalve die welke verband houden met het in gebreke blijven of de insolventie van de debiteur) die voor de verzekerde of voor de debiteur overmacht vormen, en met name:

- politieke gebeurtenissen, zoals oorlogen, revoluties of opstanden;
- rampen, zoals aardbevingen, vulkanische uitbarstingen of vloedgolven;
- economische moeilijkheden, zoals deviezenschaarste;
- handelingen, beslissingen of in gebreke blijven van overheidsinstaties, die als overheidsmaatregelen worden beschouwd."

Alle overige risico's die kunnen optreden bij dergelijke contracten, zoals bijvoorbeeld het in gebreke blijven van een particuliere koper, worden commerciële risico's genoemd. Het resiliatierisico treedt op in de periode vóór de levering van de goederen en kan de twee genoemde vormen aannemen:

1. het politieke resiliatierisico

Bijvoorbeeld: een nieuwe regering verplicht de invoerder het contract te annuleren dat onder de vroegere regering tot stand was gekomen.

2. het commerciële resiliatierisico

Bijvoorbeeld: een particuliere invoerder beslist het contract te annuleren.

De wisselkoersrisico's kunnen worden verzekerd door de NDD, maar alleen wanneer het koersrisico's betreft die via markttechnieken moeilijk verzekerd kunnen worden.

Indien aan bepaalde voorwaarden voldaan is, kan de NDD dekking verlenen tegen politieke risico's die verbonden zijn aan de Belgische investeringen in het buitenland. Al deze risico's worden in hoofdzaak verzekerd op de export naar niet-OESO-landen, Turkije, Mexico, de Tsjechische Republiek en Polen.

B. Privé-verzekeraars

De privé-verzekeraars die in België actief zijn op het terrein van de exportkredietverzekering, moeten in twee categorieën worden ondergebracht. Een eerste categorie bestaat hoofdzakelijk uit Belgische verzekeraars. Zij verzekeren het commerciële risico op korte termijn (contracten van minder dan één jaar) en voor de export naar OESO-landen, maar met uitsluiting van Turkije, Mexico, de Tsjechische Republiek en Polen. Het eventuele politieke risico in de OESO-landen blijft het werkterrein van de NDD.

Buitenlandse verzekeraars, zoals Lloyd's en andere publieke exportkredietverzekeraars, vormen een tweede categorie. Zij verzekeren het politieke en commerciële risico op korte, middellange en lange termijn.

C. Markt van de exportkredietverzekering

De vraag rijst of er nog ruimte is voor exportkredietverzekering. Voor de totale export vinden we de volgende cijfers over de exportkredietverzekering. Ongeveer 45% van de export heeft een documentair krediet als garantie. Dit product heeft geen echte concurrenten, omdat het risico tot 100% kan worden gedekt. Dit instrument zal in elk geval eerst verkend worden vooraleer men naar de typische verzekeringsproducten overstapt. Andere vormen, zoals factoring en forfaiting, die specifiek voor Oost-Europese landen worden gebruikt, bieden de mogelijkheid om de schuldvorderingen over te dragen tegen een fikse premie, waardoor de markt van deze producten zeer beperkt blijft.

15% van de export wordt gedekt door een exportkredietverzekering. Er blijft bijgevolg nog een ruim marktsegment waar de verzekeraars kunnen optreden en waar een groeiende concurrentie ontstaat tussen de NDD en de privé-verzekeraars.

3. Meting van de risico's bij exportkredietverzekering

Bij exportkredietverzekering treden er twee duidelijke risico's op de voorgrond, het politieke en het commerciële risico. Het verzekeren van een risico impliceert dat het risico moet worden gemeten.

A. Meting van het politieke risico (Shapiro, 1994, blz. 475-482)

Zoals in elke verzekeringsbranche moeten we ook in de tak exportkredietverzekering vertrekken bij het meten en kunnen inschatten van het te verzekeren risico. Er bestaat echter geen universele consensus over het politieke risico, wat de meting ervan sterk bemoeilijkt.

We kunnen twee componenten onderscheiden: het specifieke landenrisico en het specifieke bedrijfsrisico. Het sleutelwoord bij een politiek risico is "landenrisico". Het is de bedoeling een instrument te ontwikkelen waarmee het specifieke risico van een land kan worden gemeten. Dit instrument is meestal een voorspellingsmodel dat, op basis van de evaluatie van een aantal indicatoren, een score toekent aan een land en dat land op die manier in een categorieënsysteem zal plaatsen.

Hoewel we enkele zeer belangrijke indicatoren kunnen aangeven die in de voorspellingsmodellen worden verwerkt, blijft de impact erg subjectief, door de keuze van de indicatoren die als belangrijk worden beschouwd. Toch zijn er indicatoren die zowel in buitenlandse als in Belgische modellen voorkomen.

Een eerste van die indicatoren is de *politieke stabiliteit* van een land. Voor deze indicator worden een aantal factoren geobserveerd die resulteren in een maat voor de politieke stabiliteit van het land. Het spreekt vanzelf dat de subjectieve beoordeling een rol speelt. Voorbeelden van dergelijke factoren zijn :

- de frequentie waarmee regeringen wisselen;
- de graad van geweld (onder meer gemeten door het aantal slachtoffers van geweld per 100.000 inwoners);
- conflicten met het buitenland.

Hoe stabiel een land is, hoe veiliger de export (de investering) naar dat land zal zijn.

Een tweede groep indicatoren hoort thuis in de *economische sfeer*. Hier moeten we een onderscheid maken tussen objectieve en subjectieve componenten.

Bij de *objectieve* factoren vinden we onder meer de inflatie, de handelsbalans, het groeiritme van het BNP, de convertibiliteit van de munt. Bij het meten van deze indicatoren probeert men aan te geven of de economie van het land in goede of in slechte zin evolueert.

De *subjectieve* factoren zijn moeilijker te meten, maar kunnen essentiële informatie voor de toekomst bevatten. Een voorbeeld is de attitude van een land tegenover privé-ondernemingen, die moeilijk en subjectief wordt ingeschat en waarbij meestal een onderscheid wordt gemaakt tussen de houding tegenover multinationals en tegenover andere privé-ondernemingen.

Een derde belangrijke en moeilijk meetbare indicator is de mogelijke *kapitaalvlucht* uit het land.

In een voorspellingsmodel kunnen de gegevens over de bovenstaande indicatoren en eventueel andere gegevens (die niet worden vrijgegeven) worden verwerkt. Het model kan aan een land scores toekennen en het onderbrengen in een klassensysteem.

Het Belgische model van het landenrisico op korte termijn is momenteel gebaseerd op vijf klassen. Ook het Amerikaanse model (Shapiro, 1994, blz. 478) klasseert landen in vijf categorieën op basis van de zogenaamde *Beri-index*. Uiteraard worden die modellen aangepast op grond van politieke en economische veranderingen in de landen. Het landenrisico kan daardoor veranderen.

B. Meting van het commerciële risico (Rejda, 1995, blz. 244-260)

Het meten van het commerciële risico berust op het observeren van een aantal objectieve criteria, die onder meer in de balans van de onderneming tot uiting komen. Deze criteria zijn objectief en dus gemakkelijker te meten dan het politieke risico. Toch zijn de gegevens niet steeds ter beschikking (bijv. in Rusland kan men de gegevens over een onderneming zeer moeilijk of zelfs niet verkrijgen).

Het meten van het commerciële risico van transacties met de OESO-landen doet geen enkel probleem rijzen (cf. het premieprincipe van privé-maatschappijen), maar voor bepaalde landen buiten de OESO is het niet vanzelfsprekend deze - toch objectieve - informatie te verzamelen. Bovendien blijkt dat de beschikbaarheid van de informatie landgebonden is. Het commerciële risico kan dan ook niet volledig losgekoppeld worden van het landenrisico.

Voor de branche van de exportkredietverzekering is, naast de objectieve meting van een aantal factoren, ook het subjectief meten van subjectief bepaalde factoren noodzakelijk om tot een meting van het risico te komen. In tegenstelling tot andere verzekeringen is er voor bepaalde risico's onvoldoende statistisch materiaal ter beschikking om ze te kunnen vergelijken met andere risico's. Het is in dit perspectief dat we de tarifiering van zowel de NDD als de privé-onderneming zullen verklaren.

4. Premieberekeningsprincipe in de exportkredietverzekering

Het product exportkredietverzekering hoort thuis in de sfeer van schadeverzekering. Men zou dus kunnen verwachten dat het premieberekeningsprincipe in deze branche sterk aanleunt bij dat van de andere branches. In het algemeen gaat men in schadeverzekeringen uit van bruikbaar statistisch materiaal over het optreden en meten van schadegevallen, om op basis van het verwachtingswaardeprincipe (of analoge principes) een verantwoorde risicopremie te berekenen. De werkelijke premie ontstaat als som van de risicopremie, de veiligheidsopslag en vergoedingen voor beheerskosten (Rejda, 1995, blz. 8-12; blz. 559-573).

Dit principe faalt bij de exportkredietverzekering wanneer men het wil toepassen voor het politieke risico. Er is met name geen bruikbaar statistisch materiaal, waardoor de toepasbaarheid van het genoemde verwachtingswaardeprincipe onvermijdelijk strandt. Vooral het vergelijken van risico's met betrekking tot het politieke aspect is zeer moeilijk. Het premieberekeningsprincipe van de exportkredietverzekering krijgt bijgevolg een heel aparte inhoud.

A. Principe van premieberekening bij de Nationale Delcrededienst

Het essentiële vertrekpunt van het principe bij de Nationale Delcrededienst is de duur van het contract. Contracten van minder dan één jaar worden ondergebracht bij contracten van korte duur; contracten met een looptijd van meer dan een jaar worden contracten van middellange en lange termijn genoemd. Deze twee categorieën worden heel verschillend behandeld.

1. Principe van de contracten van korte duur

Voor contracten van korte duur wordt met behulp van een voorspellingsmodel het politieke risico van het land geschat. Die schatting resulteert in een score (tussen 1 en 100), waardoor het land in een klassensysteem terecht komt. Momenteel zijn er, zoals gezegd, vijf klassen. Het voorspellingsmodel voor de korte duur verschilt van het model dat voor de middellange en lange termijn wordt gebruikt. Het wordt halfjaarlijks aangepast.

Het commerciële risico is anders voor kortlopende contracten dan voor contracten van middellange tot lange duur. Contracten van korte duur blijken in hoofdzaak te stranden op een deviezentekort, terwijl op middellange en lange termijn andere factoren meer risico's inhouden. Dit betekent dat de noodzakelijke informatie voor de korte duur andere factoren zal behelzen dan de informatie voor de middellange en lange termijn. De informatie op korte termijn is toegespitst op de deviezenstructuur en de politiek van het land, terwijl voor de middellange en lange termijn veeleer de solvabiliteit als het risico wordt gezien.

Aan de hand van de score op basis van het landenrisico, wordt het land in een categorie van 1 tot 5 ondergebracht (het aantal categorieën kan veranderen). Zo ontstaat een referentiepremie voor het zuivere politieke risico en voor een onmiddellijke betaling. Die premie wordt uitgedrukt in percent van het verzekerde bedrag.

De volgende stap bestaat in de vermenigvuldiging met een factor waarin de duur van het contract tot uitdrukking komt. Uit de tarifiering van de Nationale Delcredere dienst blijkt dat het jaar wordt opgesplitst in deelperioden van 1 maand, 2 maanden enz. Opklimmend met twee maanden wordt de basispremie vermenigvuldigd met een factor die de periode van het contract weergeeft. Deze methode impliceert dat het landenrisico ongewijzigd blijft naarmate de duur toeneemt. Dat is een keuze, hoewel de toenemende duur van een contract een verhoogd politiek risico tot gevolg kan hebben.

We illustreren deze stelling met een vergelijking van enkele tarieven uit de bijlage.

Tabel 1.

Landenklasse I	Duur van het contract (d = dagen)	Premie voor politiek risico
	Onmiddellijke betaling	1
	1 - 30 d	
	31 - 60 d	$1 \times (1 + 2 \times 0,06)$
	61 - 90 d	
	91 - 120 d	$1 \times (1 + 4 \times 0,06)$
	121 - 150 d	
	151 - 180 d	$1 \times (1 + 6 \times 0,06)$
	(181-210 d) en (211-240 d)	$1 \times (1 + 8 \times 0,06)$
	(241-270 d) en (271-300 d)	$1 \times (1 + 10 \times 0,06)$
	(301-330 d) en (331-360 d)	$1 \times (1 + 12 \times 0,06)$

Bron : bijlage.

Deze relatie kan voor elke landenklasse gecontroleerd worden.

Een derde stap is de introductie van het commerciële risico. Dit risico kan nooit exclusief verzekerd worden bij de Nationale Delcredere dienst, maar is onvermijdelijk gekoppeld aan het politieke risico. Voor de niet-OESO-landen is het vrij logisch dat politiek en commercieel risico moeilijk losgekoppeld kunnen worden.

De premie voor het politieke risico wordt dan, in functie van de duur van het contract, verhoogd met een factor voor het commerciële risico. Zoals we zullen illustreren, is de factor voor het commerciële risico afhankelijk van de duur van het contract, maar niet van de landenklasse.

Uit de bijlage volgt:

Tabel 2.

151-180 d	P (a)	PC (b) (factor commercieel risico = 8,1)
Landenklasse I	1,4	$1,4 + 8,1 = 9,5$
Landenklasse II	3,7	$3,7 + 8,1 = 11,8$
Landenklasse III	5,8	$5,8 + 8,1 = 13,9$
Landenklasse IV	9,6	$9,6 + 8,1 = 17,7$
Landenklasse V	15,5	$15,5 + 8,1 = 23,6$

(a) P = premie voor de verzekering van het politieke risico op particuliere debiteuren.

(b) PC = premie voor de verzekering van het politieke en commerciële risico op particuliere debiteuren.

Bron : bijlage.

Voor een duur van 151 tot 180 dagen is de factor voor het commerciële risico gelijk aan 8,1. Er kunnen premiereducties optreden, bijvoorbeeld als de onderneming met bankgaranties werkt of een overheidsinstelling is. Uit de tarifiering van de Nationale Delcrederedienst kunnen we afleiden dat overheidsinstellingen als "betere" risico's worden beschouwd. Dat geeft aanleiding tot premiereductie, maar de reductie wordt kleiner met de landenklasse. In klasse I is de reductie het grootst, in klasse V het kleinst. Dat blijkt uit tabel 3.

Tabel 3.

121 - 150 d	PC (a)	PO (b)	
Landenklasse I	8,9	4,9	55% PC
Landenklasse II	11,2	6,7	60% PC
Landenklasse III	13,2	8,5	65% PC
Landenklasse IV	16,8	12,6	75% PC
Landenklasse V	22,4	17,9	80% PC

- (a) PC = premie voor de verzekering van het politieke en commerciële risico op particuliere debiteuren.
 (b) PO = premie voor de verzekering van het risico op overheidsdebiteuren.
 Bron : bijlage.

De reductie voor privé-ondernemingen met bankgaranties kan nog groter worden, zoals tabel 4 aantoont.

Tabel 4.

121 - 150 d	PC (a)	POB (b)	PCB (c)	
Landenklasse I	8,9	4		45% PC
Landenklasse II	11,2	5,6		50% PC
Landenklasse III	13,2	7,9		60% PC
Landenklasse IV	16,8	11,7		70% PC
Landenklasse V	22,4	16,7		75% PC

- (a) PC = premie voor de verzekering van het politieke en commerciële risico op particuliere debiteuren.
 (b) POB = premie voor de verzekering van :
 - het risico verbonden aan transacties met particuliere debiteuren waarvoor een garantie van een overheidsbank wordt verstrekt ;
 - het risico verbonden aan transacties met overheidsdebiteuren waarvoor een bankgarantie wordt verstrekt.
 (c) PCB = premie voor de verzekering van het risico verbonden aan transacties met particuliere debiteuren waarvoor een garantie van een particuliere bank wordt verstrekt.
 Bron : bijlage.

De categorie waartoe een land behoort is gebonden aan het politieke risico. Dat verklaart waarom de premie voor categorie V, zelfs voor zeer korte perioden, het tienvoud bedraagt van de premie voor categorie I.

Men verwacht dat de verhouding van de premie voor categorie V tot de premie voor categorie I zal toenemen naarmate de duur van het contract toeneemt (zie tabel 5).

Tabel 5.

Verhouding	P (a)	PC (b)	PO (c)	POB (d)	PCB (e)
1 - 30 d	10,5	2,5	3,5		4,0
91 - 120 d	10,5	2,5	3,5		4,0
181 - 210 d	10,6	2,5	3,6		4,0
271 - 300 d	11,1	2,5	3,7		4,1
331 - 360 d	11,3	2,5	3,7		4,2

- (a) P = premie voor de verzekering van het politieke risico op particuliere debiteuren
 (b) PC = premie voor de verzekering van het politieke en commerciële risico op particuliere debiteuren
 (c) PO = premie voor de verzekering van het risico op overheidsdebiteuren
 (d) POB = premie voor de verzekering van :
 - het risico verbonden aan transacties met particuliere debiteuren waarvoor een garantie van een overheidsbank wordt verstrekt ;
 - het risico verbonden aan transacties met overheidsdebiteuren waarvoor een bankgarantie wordt verstrekt.
 (e) PCB = premie voor de verzekering van het risico verbonden aan transacties met particuliere debiteuren waarvoor een garantie van een particuliere bank wordt verstrekt.
 Bron : bijlage.

2. Principe van de contracten van middellange en lange termijn

Voor contracten van middellange en lange termijn wordt het politieke risico van een land anders geschat, omdat andere factoren, die gericht zijn op de lange termijn, in het voorspellingsmodel worden opgenomen. De Nationale Delcrederedienst geeft zijn tarifiering voor dit soort contracten niet vrij. De werkelijke premie is het resultaat van onderhandelingen, die vertrekken van een door de NDD bepaalde basispremie.

B. Premieprincipe bij privé-maatschappijen

In deze paragraaf stellen we een type van berekeningsprincipe voor, zoals het bij Cobac, een belangrijke in België gevestigde kredietverzekeraar, wordt toegepast (Cobac, *Jaarrapport 1995*).

De nadruk ligt op het commerciële risico op korte termijn. Daardoor wordt de analyse in het licht van dit type risico geplaatst; het impliceert dat ook het eventuele faillissement van de cliënt van de verzekerde bestudeerd wordt. Het gaat dus om een dubbele analyse: de cliënt van de verzekerde en de verzekerde zelf.

1. De cliënt van de verzekerde

Om het risico van niet-betaling te kunnen schatten, is informatie over de cliënt van de verzekerde noodzakelijk. Die informatie situeert zich in de macro- en in de micro-economische sfeer.

De ruime ervaring bij Cobac heeft aangetoond dat het land waarnaar geëxporteerd wordt, een zeer belangrijke indicator is bij de risicoanalyse (Cobac, 1996, blz. 1-16). De doorlichting van het betrokken land houdt de evaluatie in van een aantal belangrijke factoren, die een kortetermijntransactie sterk kunnen beïnvloeden. Dat zijn, zoals bij het politieke risico op korte termijn, onder meer de conjunctuur en de deviezenpolitiek van het land. Onvermijdelijk stuit men op een subjectieve appreciatie van bepaalde economische gegevens, zoals de informatie die verbonden is met het eigendomsvoorrecht in de wetgeving, waardoor de recuperatiemogelijkheden in geval van faillissement worden bepaald. Als conclusie van deze analyse wordt een profiel van het land gemaakt en wordt het land in een klassensysteem ondergebracht: vier categorieën voor de West-Europese landen en een aparte categorie voor de Verenigde Staten, Canada en Japan.

In een tweede fase komt de cliënt van de verzekerde aan bod. Hoewel de boekhoudkundige gegevens over de cliënt belangrijke informatie kunnen verstrekken, wordt de toegang tot die gegevens door de meeste wetgevingen sterk beperkt. De privé-verzekeraar kan het probleem reduceren, omdat hij precies op dit punt zijn persoonlijke ervaring kan inroepen en het opgebouwde statistische materiaal exploiteren. Bij Cobac kan men bijvoorbeeld de evolutie van de gemiddelde betalingstermijn van de cliënt controleren en vaststellen of die systematisch afwijkt

van de overeengekomen betalingstermijnen. Dit veronderstelt uiteraard contacten met de financiële sector van het land.

2. De verzekerde zelf

Een volgende stap is het verzamelen van relevante informatie over de verzekerde zelf. De gegevens die de verzekeraar bij de verzekerde opvraagt, worden in de volgende alinea besproken. Dat informatie over de verzekerde nuttig is, blijkt uit de ervaring van de privé-verzekeraars. Een eerste zeer belangrijke macro-economische indicator is de sector waarin de verzekerde actief is. De privé-verzekeraars volgen de evolutie in een aantal sectoren nauwlettend. Bij Cobac resulteert dat in een "barometer van sectoren", waarin de vooruitzichten van de voornaamste sectoren worden geschat.

Een tweede groep van micro-economische indicatoren moet door de verzekerde worden aangebracht. Via een vragenlijst wordt aan de verzekerde gevraagd de totale omzet per land, het totale aantal klanten per land, de lijst van de voornaamste klanten, de klantenanalyse en een analyse van de verliezen op de commerciële schuldvorderingen gedurende de laatste vier jaar mee te delen.

Deze informatie over de cliënten van de verzekerde maakt het mogelijk de verzekerde te evalueren. Zo kan de solvabiliteit van zijn cliënten, de competitiviteit en de spreiding van het exportrisico geanalyseerd worden. De analyse van de verliezen op commerciële schuldvorderingen van de verzekerde geeft indirecte informatie over het soort cliënten waarmee hij handelt en over zijn bewaking van het betalingsgedrag van de cliënten. Het geeft een beeld van de attitude van de verzekerde tegenover zijn cliëntenbestand; het gaat dus om een subjectieve indicator.

Deze objectieve en subjectieve factoren worden vervolgens verwerkt door een model. Uit de toepassing van het model resulteren drie indicatieve premies. Een eerste referentiepremie ontstaat als toepassing van een actuariële credibiliteitstechniek, waarbij enkel rekening kan worden gehouden met de ervaring uit het verleden. In een tweede premie, de premie uit de eigen ervaring, worden meer indicatoren en ook subjectieve factoren verwerkt. Tot slot ontstaat een commerciële premie, d.i. de premie uit de eigen ervaring, aangevuld met een premie voor kosten, die sterk kunnen variëren naar gelang van het aangeboden risico. Bij Cobac komt men zo tot een referentiepremie van 3% tot 5% van het verzekerde

bedrag voor risico's tot 200 miljoen BEF. De effectieve premie voor een dergelijk risico wordt bedongen op basis van de drie vermelde premies en kan, naar gelang van de gevoerde onderhandelingen, sterk verschillen. Wel wordt de premie steeds scherper gesteld door de toenemende concurrentie en als toepassing van actuariële technieken.

Een tarifiering is door de hierboven vermelde evaluatie bijna onmogelijk.

5. Evolutie in de kredietverzekering

A. Het commerciële risico

Er blijft nog een aanzienlijk marktsegment over dat kan worden betreden. Men schat dat slechts 18% van het commerciële risico op korte termijn verzekerd wordt en dat bijgevolg 82% van de exporteurs voor auto-verzekering opteren. De privé-verzekeraars proberen deze markt te veroveren door te benadrukken dat zij niet alleen het commerciële risico op korte termijn verzekeren, maar dat zij vooral de verzekerde kunnen helpen bij de risicoanalyse van zijn cliënten. Dit betekent dat de privé-verzekeraar de verzekerde kan bijstaan in het bepalen van zijn kredietbeleid en kan adviseren in de recuperatiemogelijkheden in het licht van de verschillende nationale wetgevingen van de landen waarnaar wordt uitgevoerd (*De Cobac Nieuwsbrief*, 1997, blz. 1-7).

B. De schemerzone

Soms treden de privé-verzekeraars buiten het terrein van het commerciële risico op korte termijn en vragen de ondernemers hen om de export buiten de OESO-landen te verzekeren. Als die export een weinig voorkomende activiteit van de verzekerde is, zullen bepaalde privé-verzekeraars dat risico accepteren. Het impliceert dat niet alleen het commerciële maar ook het politieke risico verzekerd wordt. Voor de premiebepaling van dergelijke risico's doet Cobac een beroep op de Nationale Delcredere dienst.

C. Het politieke risico

Wanneer vestigingen van multinationals het politieke risico willen laten verzekeren, treedt de Nationale Delcredere dienst in concurrentie met buitenlandse publieke exportkredietverzekeraars. In het algemeen blijft er zowel voor het commerciële als voor het politieke risico een niet onbelangrijk marktsegment te veroveren. De toenemende concurrentie drukt de premies, zodat de verzekeraars de markt slechts langzaam kunnen inpalmen met scherper gestelde premies die op basis van meer performante analyses totstandkomen.

Besluit

In dit artikel wordt aangetoond dat de exportkredietverzekering een heel aparte plaats inneemt in het verzekeringsgebeuren. We kunnen een zeker parallellisme zien tussen de analyse van de premieberekening voor het politieke risico (NDD) en voor het commerciële risico (privé-verzekeraars). Voor beide soorten risico moeten bij de premie indicatoren in rekening worden gebracht waarvoor alleen een subjectieve beoordeling kan worden gegeven. Er is wel een verschil in het soort indicatoren dat beoordeeld wordt en gekoppeld is aan het soort risico: het commerciële risico op korte termijn, het politieke risico op korte en lange termijn.

De beschikbaarheid van statistisch materiaal is een ander onderscheid tussen politiek en commercieel risico. Voor het politieke risico kunnen bijna geen statistieken worden opgesteld, voor het commerciële risico zijn voor bepaalde factoren wel statistieken aanwezig.

Dit verschil vertaalt zich in de premieberekeningen: bij het politieke risico kunnen geen actuariële methoden gebruikt worden, bij het commerciële risico ontstaat een indicatieve premie op basis van actuariële technieken. Voor de uiteindelijke premie bij zowel politiek als commercieel risico speelt de toenemende concurrentie een belangrijke rol; de premie is het resultaat van de onderhandelingen tussen verzekerde en verzekeraar.

Bijlage: Illustratieve data.*

Krediettermijn	Landenklasse	P	PC	PO	POB / PCB
Dadelijke betaling	I	1,0	3,2		3,0
	II	2,5	4,9		4,1
	III	4,0	6,4		5,6
	IV	6,5	8,9		8,1
	V	10,5	12,9		12,0
van 1 tot 30 d	I	1,1	6,9	3,8	3,1
	II	2,8	8,8	5,3	4,4
	III	4,4	10,4	6,8	6,2
	IV	7,2	13,2	9,9	9,2
	V	11,5	17,5	14,0	12,9
van 31 tot 60 d	I	1,1	7,2	4,0	3,2
	II	2,8	9,1	5,4	4,5
	III	4,5	10,8	7,0	6,5
	IV	7,5	13,8	10,3	9,6
	V	12,0	18,3	14,6	13,7
van 61 tot 90 d	I	1,2	7,7	4,2	3,4
	II	3,0	9,6	5,8	4,8
	III	4,8	11,5	7,5	6,9
	IV	8,5	15,2	11,4	10,6
	V	12,6	19,3	15,4	14,4
van 91 tot 120 d	I	1,2	8,4	4,6	3,8
	II	3,3	10,6	6,4	5,3
	III	5,3	12,6	8,1	7,5
	IV	9,2	16,5	12,3	11,5
	V	12,7	20,5	16,2	15,2
van 121 tot 150 d	I	1,4	8,9	4,9	4,0
	II	3,5	11,2	6,7	5,6
	III	5,5	13,2	8,5	7,9
	IV	9,1	16,8	12,6	11,7
	V	14,7	22,4	17,9	16,7
van 151 tot 180 d	I	1,4	9,3	5,1	4,2
	II	3,7	11,8	7,0	5,9
	III	5,8	13,9	9,0	8,3
	IV	9,6	17,7	13,2	12,3
	V	15,5	23,6	18,8	17,7

Krediettermijn	Landenklasse	P	PC	PO	POB / PCB
van 181 tot 210 d	I	1,5	10,1	5,6	4,5
	II	3,7	12,5	7,5	6,2
	III	6,0	14,8	9,6	8,8
	IV	9,8	18,6	13,9	13,0
	V	16,0	24,8	19,8	18,6
van 211 tot 240 d	I	1,5	10,5	5,8	4,7
	II	3,8	12,9	7,6	6,3
	III	6,2	15,3	9,9	9,2
	IV	10,0	19,1	14,3	13,3
	V	16,4	25,5	20,4	19,1
van 241 tot 270 d	I	1,6	10,9	6,0	4,9
	II	4,0	13,4	8,0	6,7
	III	6,4	15,8	10,2	9,5
	IV	10,4	19,8	14,8	13,8
	V	16,8	26,2	20,9	19,6
van 271 tot 300 d	I	1,6	11,7	6,4	5,3
	II	4,2	14,6	8,7	7,3
	III	6,7	16,8	10,9	10,0
	IV	11,0	21,1	15,8	14,7
	V	17,8	29,0	23,6	21,7
van 301 tot 330 d	I	1,7	12,1	6,7	5,4
	II	4,5	15,0	9,0	7,5
	III	7,0	17,5	11,3	10,5
	IV	12,0	22,5	16,8	15,7
	V	18,5	30,0	24,0	22,9
van 331 tot 360 d	I	1,7	12,5	6,9	5,6
	II	4,7	15,5	9,3	7,7
	III	7,2	18,0	11,7	10,8
	IV	12,4	23,2	17,4	16,2
	V	19,2	31,0	24,8	23,5

* Deze data zijn uitsluitend illustratief en reflecteren in geen enkele zin de actueel gehanteerde tarieven van de Nationale Delcredere dienst.

Bibliografie

- SHAPIRO, A.C. (1994), *Foundations of Multinational Financial Management*, Prentice Hall, blz. 450-506.
- REJDA, G.E. (1995), *Principles of Risk Management and Insurance*, Addison-Wesley.
- Cobac, *Jaarrapport 1995*, blz. 1-16.
- Cobac (1996), *Economische toestand en perspectieven in de Europese Unie*, blz. 1-18.
- De Cobac Nieuwsbrief* (1997), nr. 6 (februari), blz. 1-7.
- Nationale Delcrederedienst, *Jaarverslag 1995*, blz. 1-77.

Abstract

Premium Calculation in Export Credit Insurance

This article shows the particular place that export credit insurance holds in the insurance business. Two types of risk, political and commercial risk, are taken into account through a set of indicators, for which often only subjective evaluation is possible. The attention is drawn to the differences and similarities between political and commercial risks in order to explain the difference in premium calculation. For both risks there is an ever growing competition and the final premium will still result from negotiations.

Marc De Decker *

Transportrisico: enkele risicospreidingstechnieken

Trefwoorden: averij-grosse; beperking van aansprakelijkheid; verzekering

Vervoer van goederen gaat met een aantal risico's gepaard: verlies, beschadiging enz., en bij onvoldoende dekking tegen die risico's kan dat onoverzienbare financiële gevolgen hebben. Met de toename in het vervoer van gevaarlijke goederen breiden de risico's zich bovendien uit tot omwonenden en het milieu. Het is de taak van de overheid via regulering het gevaar van ernstige schadegevallen tot een minimum te beperken, in hoofdzaak door dwingende veiligheidsvoorschriften op te leggen. Het volledig uitsluiten van schadegevallen is echter onmogelijk, en het komt er dus voor de belanghebbenden op aan zich zo goed mogelijk tegen risico's in te dekken. De hoofdbekommernis is de financiële risico's die aan het vervoer verbonden zijn op te vangen door ze geheel of gedeeltelijk af te wentelen op derden die daarvoor een tegenprestatie vragen. Van oudsher hebben partijen getracht zich tegen transportrisico's in te dekken door de risico's contractueel te verschuiven, ofwel in het kader van de vervoersovereenkomst, ofwel in het kader van de koop-verkoopovereenkomst. Dit artikel geeft een overzicht van technieken die het transportrisico kunnen beperken of spreiden: de bodemerij of zeelening, de verzekeringslening aan de inlader, de verzekering, de beperking van aansprakelijkheid en de averij-grosse-regeling.

Inleiding

Het vervoer van goederen gaat onvermijdelijk gepaard met een aantal risico's. Zowel het vervoermiddel als de goederen kunnen tijdens het vervoer verloren gaan of onherstelbaar beschadigd worden. Indien zij zich niet voldoende tegen die risico's indekken, kan dit voor de belangheb-

* Advocaat